

2021 04/05

ZIŅNESIS

LATVIJAS
NACIŅĀLAIS
VĒSTURES
MUZEJS

6
Šī gada muzeja
Zinātniskie lasījumi
būs veltīti izcilām
personībām
arheoloģijā:
Annai Zariņai un
Vladislavam Urtānam

8–9
Muzejā top vairākas
jaunas izstādes,
Dauderu nodaļā
turpina atjaunot
ekspozīciju

11–13
Jaunumi no Rīgas pils:
muzeja restauratori
atjauno pilī atrastos
priekšmetus, arheologi
dodas pētīt Dienvidu
korpusa pagrabus

NOSLĒDZAS "LATVIJAS GADSIMTA"
TRĪS GADU DARBS

LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

Pastāvīgā ekspozīcija
Latvijas senvēsture

Livonija

Latvijas teritorija
un iedzīvotāji 16.–18. gs.

Kurzemes un Zemgales
hercogiste 16.–18. gs.

Muiža un muižniecība
17.–19. gs.

Zemnieku tradicionālais
dzīvesveids 19. gs.

Dzīvesvide un ikdiena
19. gs. un 20. gs.
sākumā: bīdermeiera
un jūgendstila interjeri

Tehniskā modernizācija
19. gs. un 20. gs.
sākumā

Latvieši 19. gs.
otrajā pusē un 20. gs.
sākumā: nacionālā
pašapziņa, kultūra un
sabiedriskā dzīve

Latvijas Republika.
1918–1940

Art Deco interjers Latvijā
20. gs. 30. gados

Latvijas Republikas
okupācija un pievienošana
PSRS. 1940–1941

Totalitāro okupācijas režīmu
represijas pret Latvijas
iedzīvotājiem. 1940–1953

Padomju vara Latvijā:
ideoloģija, pārvalde un
saimniecība. 1944–1989

Ikdienas dzīve Padomju
Latvijā. 20. gs. 60. gadu
dzīvokļa interjers

Latvieši svešumā.
1944–1990

Latvijas Republikas
valstiskās neatkarības
atjaunošana

Izstādes
"Latvijas gadsimts"
68 muzeju kopizstāde
Līdz 23. maijam

Pastāvīgā izstāde
"Nauda Latvijā"

Ārtelpas stendu izstāde
10 jautājumi vēlētājam.
1920–1990–2020"
Kultūras pili "Ziemeļblāzma
No 3. līdz 16. maijam

DAUDERU NODAĻA

Pastāvīgā ekspozīcija
Bingneru villas kungu istaba

Kārļa Ulmaņa darba
kabinets

Dauderu nama liktenis
padomju periodā un
tapšana par muzeju

Pastāvīgā izstāde
Gaida Graudiņa
kolekcija

Interjera un sudraba
priekšmeti no Gaida
Graudiņa kolekcijas

TAUTAS FRONTES MUZEJA NODAĻA

Pastāvīgā ekspozīcija
Atmoda–LTF–neatkarība

Parlamentārā revolūcija

Muzejs ir slēgts
apmeklētājiem līdz
nākamā MK lēmuma
pieņemšanai.
Lūdzam sekot
informācijai www.lnvm.lv
un sociālajos tīklos!

Brīvības bulvārī 32,
kur atrodas LNVM
ekspozīcijas un izstāžu
telpas, notiek fasādes
renovācijas darbi.
Atvainojamies par
neērtībām!

Apmeklē muzeju attālināti – virtuālo resursu vietnē **eMuzejs**

INTERAKTĪVIE RESURSI

GALERIJAS UN
VIRTUĀLĀS IZSTĀDES

VIDEO UN AUDIO

INTERAKTĪVĀS KARTES

LEKCIJAS

PĒTĪJUMI UN IZDEVUMI

SKOLĀM UN ĢIMENĒM

PIEVENO SAVU STĀSTU
GADSIMTA ALBUMAM

"LATVIJAS GADSIMTU" NOSLĒGS EKSKURSIJAS UN DISKUSIJA

Noslēdzot 68 muzeju veidoto izstādi "Latvijas gadsimts", Latvijas Nacionālais vēstures muzejs piedāvās vairākus tiešsaistes pasākumus, kurā uz izstādes trīs gadus ilgo dzīvi muzejā, tajā skartajām tēmām un to rosinātajiem procesiem atskatīsies analītiski un no plašāka skatpunkta.

4. maijā plkst. 19.00 muzeja *Facebook* lapā (facebook.com/LNVMuzejs) un televīzijā Re:TV būs skatāma muzikāla ekskursija "Brīvības dziesmas". Daudzveidīgo stāstu par Latvijas zemes un cilvēku likteņiem no 19. gadsimta līdz mūsdienām ekskursijā izstāstīs trīs dažādu nozaru pārstāvi – Latvijas Radio kora solisti, aktieris Vilis Daudziņš un muzeja vēsturnieks Imants Cīrulis. Līdztekus vēstures stāstam Latvijas Radio kora mākslinieku izpildījumā būs klausāmas brīvības dziesmas, kas dažādos laikmetos savilņojušas Latvijas iedzīvotājus, pavadījušas cīņā par brīvību arī frontē un uz barikādēm un likušas saglabāt ticību brīvas valsts atdzimšanai.

Muzikālās ekskursijas nosaukums – "Brīvības dziesmas" – nav nejaušs. Pēdējā gadsimta gaitā brīvības vārds visciešāk bijis saistīts gan ar mūsu valsti, gan ikviena Latvijas cilvēka likteni. Dibinot valsti 1918. gadā, tās pamatos tika likta ne vien valstiskā brīvība, bet arī ikvienam pilsonim garantētās personiskās un politiskās brīvības – ideāli, pēc kuriem latviešu sabiedrība bija ilgojusies gadsimtiem ilgi. Neatkarības kara dziesmas, kuras Latvijas armijas karavīri dziedāja frontē, karojot pret bermontiešiem un pret Sarkano armiju 1919. gadā, liecināja par pieaugošu ticību brīvās, demokrātiskās Latvijas dzīvotspējai. Brīvības vārds pamatoti lepni izskanēja 1920. un 30. gados, kad latvieši beidzot bija kļuvuši "par kungiem savā dzimtajā zemē", kā vēsta tolaik populārais Viļa Plūdoņa dzejolis. Pat totalitārie režīmi, kas 2. pasaules karā iznīcināja Latvijas valsti un brādāja iedzīvotāju likteņus, bieži cilāja brīvības vārdu, apgalvojot, ka tieši viņi atnesuši patieso brīvību. Arī ilgajās okupācijas desmitgadēs cilvēku atmiņās un sirdīs saglabājās alternatīva brīvības un Latvijas izpratne, jo – par spīti padomju propagandai – "mums viņa ir visskaistākā tik un tā". Tieši brīvības ilgas lika iziet uz ielām simtiem tūkstošu cilvēku Trešajā Atmodā 1980. gadu beigās,

kad neierobežota valsts neatkarības atjaunošana kļuva par sabiedrības galveno prasību. 1990. gadā atgūtā brīvība ir ļāvusi Latvijai atgriezties pasaulē kā demokrātiskai un veiksmīgai valstij, un vienlaikus tā ir uzlikusi pienākumu mums pašiem – ikdienā ar savu attieksmi pret zemi un līdzcilvēkiem veidot Latvijas brīvības stāstu šodien un rīt.

20. maijā plkst. 18.00 tiešrādes formātā muzeja *Facebook* lapā notiks diskusija "Latvijas gadsimta mantojums". Lai paplašinātu "Latvijas gadsimta" tematiskajiem pasākumiem ierasto vēsturiski retrospektīvo skatījumu, noslēguma diskusijā iecerēts vērst skatu nākotnē, vērtējot to, kāds ir pirmā neatkarīgās Latvijas gadsimta mantojums, tā ietekme uz valsti un sabiedrību šodien. Sarunas tēmu loks aptver dažādas jomas – valsts pārvaldi un demokrātiju, ekonomiku, demogrāfiju un sabiedrības uzbūvi, kultūru un vērtības.

Sarunā ar saviem pētnieciskajiem secinājumiem un personiskajām pārdomām aicināti dalīties: jurists, Valsts prezidenta padomnieks tiesību politikas jautājumos Jānis Pleps, demogrāfs Ilmārs Mežs, literatūrzinātnieks, Latvijas Okupācijas muzeja biedrības ilggadējs vadītājs Valters Nollendorfs, rakstniece Inese Zandere, ekonomists un ekonomikas vēstures pētnieks Edmunds Krastiņš, kultūrpētnieks, profesors Deniss Hanovs. Sarunu vadīs žurnālists Ansis Bogustovs.

Martā iesākto tiešrādes tematisko ekskursiju ciklu izstādē "Latvijas gadsimts" noslēgs pārskata ekskursija cauri visām izstādes sadaļām *Facebook* tiešrādē 24. un 25. maijā plkst. 18.00, vēlāk darot to pieejamu arī muzeja digitālo resursu vietnē eMuzejs.

Apkopojošā ekskursija, ko vadīs LNVM direktora vietnieks zinātniskajā darbā, viens no izstādes autoriem Toms Ķikuts, iecerēta kā iespēja vismaz attālināti, pie viedierīču ekrāniem, izzināt 68 muzeju eksponātus un izstādes veidotāju rosinātos jautājumus arī tiem, kuri klātienē izstādi nepaguva aplūkot vai arī vēlētos tajā atgriezties. Katra ekskursija iecerēta aptuveni stundas garumā, pirmo ekskursijas daļu veltot laika posmam līdz 1940. gadam, bet otro – izstādes sadaļām, kas vēsta par Otro pasaules karu un tam sekojošajām desmitgadēm. ●

▲ Ekskursijas "Brīvības dziesmas" afiša. Māksliniece Dita Pence

"Brīvības dziesmas"
4. maijā 19.00
facebook.com/LNVMuzejs
un
televīzijā Re:TV

Diskusija
"Latvijas gadsimta mantojums"
20. maijā 18.00
facebook.com/LNVMuzejs

Pārskata ekskursija
24. un 25. maijā
18.00 facebook.com/LNVMuzejs

> 2018. gada 2. maijā muzejs aicināja uz preses konferenci izstādes organizēšanā iesaistīto institūciju un mediju pārstāvjus. Ievadrunas sacīja un uz preses pārstāvju jautājumiem atbildēja "Latvijas gadsimts" darba grupas pārstāvji, Kultūras ministrijas Valsts sekretāres vietniece simtgades jautājumos Selga Laizāne, Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta Muzeju nodaļas vadītājs Jānis Garjāns, Latvijas Muzeju padomes priekšsēdētāja Agriņa Ozola, dizaina biroja H2E vadošā dizainere Inguna Elere.
Foto: Valters Lācis

> 2018. gada 3. maijā, klātesot Latvijas Valsts prezidentam Raimondam Vējonim, notika izstādes "Latvijas gadsimts" svinīga atklāšana. Valsts prezidents teica uzrunu klātesošajiem un aplūkoja jaunatvērto izstādi LNVM direktora Arņa Radiņa un izstādes darba grupas vadītāja Toma Ķikuta vadībā.
Foto: Valters Lācis

> Iepazīstināšanu ar "Latvijas gadsimtu" sāka ekskursijas tās sadaļu kuratoru vadībā. Ekskursiju vada LNVM Viduslaiku, jauno un jaunāko laiku vēstures nodaļas vadītājs Imants Cīrulis.
Foto: Valters Lācis

"LATVIJAS GADSIMTA" TRĪS GADU HRONIKA

2018. gada 4. maijā LNVM telpās Rīgā, Brīvības bulvārī 32, durvis vēra pēdējā laika lielākais kopprojekts Latvijas muzeju nozarē – izstāde "Latvijas gadsimts". Tā apvienoja 68 Latvijas muzeju ieceres, idejas un rūpīgi glabātos priekšmetus dizaina biroja H2E radošajā koncepcijā un tehniskajā risinājumā, lai kopā izstāstītu Latvijas simt gadus. Šī gada 23. maijā "Latvijas gadsimts" tiks slēgts.

Trīs gadu laikā izstādi apmeklējuši 76 764 viesi no Latvijas un citām zemēm: bērni un pieaugušie, skolēni un skolotāji, ģimenes un draugu pulciņi, darbabiedru un interešu grupas, diplomāti, prezidenti, prinči un princeses. Izstādes ietvaros notikuši

> Sākot ar 2018. gada septembri, muzejs aicināja mazos vēstures pētniekus un interesentus doties izstādē, rokā ņemot ceļvedi "Soli pa solim". Skolas burtnīcas izmēra grāmatīņas struktūra atbilst izstādes struktūrai. Katru laikposmu raksturo īss apraksts un ilustrācijas, fakti un uzdevumi, kurus pildot, mazais lasītājs var precizāk sajūst konkrēto laiku.
Foto: LNVM

ap 150 tematiskie pasākumi dažādām auditorijām. "Latvijas gadsimts" rosinājis arī citu projektu tapšanu: projekts Gadsimta albums turpina krāt un veidot Latvijas attēlu panorāmu vietnē eMuzejs.lnvm.lv, izstādes katalogs kalpo kā mūsu valsts vēstures īsais kurss, grāmata "Latvijas valsts dibinātāji" stiprina saites ar 39 valsts izveidotāju mantojumu, savukārt muzeja pētnieki turpina darbu pie izstādē aizsāktu tēmu izvērsuma. Vairākas dzimtas Latvijā un ārpus tās dāvinājušas muzejam unikālus priekšmetus, kas bagātina Latvijas vēstures stāstu. ●

∨ Izstādes "Latvijas gadsimts" pirmajā Muzeju naktī 2018. gada 19. maijā tajā viesojās akcijas raibā publika – kopumā 3010 cilvēku. Lai spētu uzņemt lielo viesu skaitu, LNVM Muzejpedagoģijas un izstāžu departamenta darbiniekiem talkā nāca kolēģi no citām muzeja struktūrām, gūstot neaizmirstamu pieredzi: izstādi vēlējās apskatīt visdažādāko interešu ļaudis.
Foto: Valters Lācis

∧ 2018. gada 12. jūnijā muzejs sagaidīja pirmo karalisko vizīti – izstādi "Latvijas gadsimts" valsts vizītes ietvaros apmeklēja Viņa Majestāte Nīderlandes karalis Vilems Aleksandrs.
Foto: Valters Lācis

< 2018. gada 16. novembrī muzejā tika atvērta grāmata "Latvijas valsts dibinātāji". Vienlaikus tā bija tikšanās ar dibinātāju dzimtu pārstāvjiem, kas bija ieradušies kuplā skaitā no dažādām Latvijas un pasaules vietām. Foto: Valters Lācis

∨ 2019. gada 26. februāra vakarā uzzinājām, ka Latvijas Sabiedrisko mediju balva "Kilograms kultūras" kategorijā Mantojums nokļuvis pie izstādes "Latvijas gadsimts" veidotājiem. Foto: Jānis Gailītis

∧ 2018. gada 2. oktobrī Budapeštas Vēstures muzejā Karaliskajā jeb Budas pili tika atklāta izstādes mobilā versija, kuras izveidi koordinēja Latvijas Republikas Ārlietu ministrija. Izstādes stendi pieejami sešās valodās: angļu, vācu, franču, čehu, grieķu un ungāru, savukārt saturiskie un informatīvie materiāli – vēl uzbeku, poļu un krievu mēlē. Izstādes atklāšanā ar stāstījumu par Latvijas vēsturi uzstājās Toms Ķikuts. Foto: LR Ārlietu ministrijas arhīvs

∧ 2019. gada 18. janvārī Latvijas Nacionālais vēstures muzejs saņēma vērtīgu krājuma papildinājumu: viena no 39 Latvijas valsts dibinātājiem, agronoma un politiķa Viļa Gulbja apbalvojumus, fotogrāfijas un personas dokumentus, kopumā pāri par 30 priekšmetiem. Izstādē "Latvijas gadsimts" jauniegūtie priekšmeti bija aplūkojami ekspresizstādē. Foto: Valters Lācis

∧ 2019. gada 1. oktobrī muzejā kupli tika apmeklēta Vēlo otrdienu cikla ekskursija Jaunā Rīgas teātra aktiera Viļa Daudziņa vadībā. Viņš ir visu izstādes audiofailu "balss". Ekskursiju vadot, aktieris dalījās profesionālos un personīgos iespaidos par "Latvijas gadsimta" tēmām. Foto: LNVN

> 2020. gada 19. maijā, beidzoties ārkārtas stāvoklim, muzejs no jauna vēra durvis apmeklētājiem, nodrošinot epidemioloģiski drošu uzturēšanos muzejā arī "Latvijas gadsimta" apmeklētājiem. Foto: Jānis Puķītis

> 2020. gada cikla "Revīzija 1990–2020" ietvaros muzejā 6. oktobrī tiešsaistes formātā risinājās diskusija "Izaugsme, pārmaiņas vai krahs? Ekonomiskā modeļa maiņa Latvijā 1990–2020", kas bija veltīta ekonomikas jautājumiem. Tajā piedalījās Edmunds Krastiņš, Ģirts Rungainis un Igors Pimenovs, diskusiju vadīja žurnālists Māris Zanders. Foto: Jānis Puķītis.

∧ 2019. gada 18. novembrī muzejā visu dienu apmeklētājiem bija iespēja būt klāt valsts dibināšanas priekšvakara dinamiskajā procesā – izstādē "Latvijas gadsimts" ik pēc pāris stundām notika ekskursija ar spēles elementiem "Latviju dibināsim rīt", ko vadīja muzeja vēsturnieki Toms Ķikuts un Imants Čirulis, bet 1918. gada politiku lomās iejutās aktieri Anna Šteina, Kārlis Anitens un Madars Zvagulis. Foto: Roberts Kaniņš

∨ 2021. gada 9. martā izstādes "Latvijas gadsimts" slēgšanas pasākumus aizsāka tematisku ekskursiju cikls, kurā izstādes kuratori – dažādu nozaru eksperti – izvērsa izstādē skartās un patlaban aktuālās tēmas. Tiešrādes ekskursija "Valstiskuma ideja Latvijas paaudzēs" ar Arni Strazdiņu (LNVN) un Dāvi Pumpuriņu (Valmieras muzejs) izstādē notika 2021. gada 6. aprīlī. Foto: ekrānšāviņš

ŠOGAD ZINĀTNISKIE LASĪJUMI BŪS VĒLTĪTI ARHEOLOĢIJAI

LNVM ikgadējie zinātniskie lasījumi šogad notiks 14. maijā no plkst. 9.30 ZOOM platformā un tiešraidē muzeja Facebook lapā. Tie būs veltīti divām izcilām personībām Latvijas arheoloģijā, kurām šogad apņir 100 gadu: Annai Zariņai (01.08.1921.–10.03.2015.) un Vladislavam Urtānam (04.01.1921.–26.07.1989.).

Lasījumu pirmajā daļā būs iespēja noklausīties referātus, kas saistīti ar ilggadējā muzeja darbinieka Vladislava Urtāna profesionālajām interesēm un aktivitātēm jaunās paaudzes audzināšanā. Savos pētījumos par dažādām arheoloģijas tēmām un atmiņām par Urtānu dalīsies gan muzeja darbinieki, gan arī pieaicinātie viesi: Andrejs Vasks, Ināra Kuniga, Juris Urtāns, Arnis Rādiņš, Antonija Vilcāne, Baiba Dumpe, Baiba Vaska, Jānis Ciglis, Kristīne Ducmane.

Pasākuma otrajā daļā atcerēsīmies un godināsim arī arheoloģi un seno tekstiliju pētnieci Annu Zariņu. Nebūdamā muzeja darbiniece, viņa visa mūža garumā turpināja muzeja aizsākto iniciatīvu senā apģērba izpētē, paralēli veicot liela apjoma izrakumus, kuru materiāli tagad glabājas LNVM krājumā. Precīza pasākuma programma tiks izziņota atsevišķi – aicinām sekot aktualitātēm muzeja mājaslapā un sociālajos tīklos!

Dienu pirms zinātniskajiem lasījumiem, 13. maijā 15.00 muzeja ZOOM platformā un Facebook lapā notiks izdevniecības "Zinātne" izdotās grāmatas "Latvijas arheoloģijas rokasgrāmata" svinīga atvēršana. 678 lappuses biežajā izdevumā koncentrēti apkopota nozīmīgākā informācija par Latvijas arheoloģiju. Grāmatas sagatavošanas iniciatori un atbildīgie redaktori ir LU Latvijas vēstures institūta pētnieki Dr. hist. Gunita Zariņa un Dr. hab. hist. Andrejs Vasks. Redkolēģijā darbojās arī Antonija Vilcāne un Juris Urtāns, kā arī divi muzeja pārstāvji: Arnis Rādiņš un Jānis Ciglis.

Vairāk nekā piecus gadus ilga grāmatas rakstīšanas, sagatavošanas un izdošanas darbs izvērtās par visu Latvijas arheologu kopdarbu. Rakstus par konkrētām tēmām tika aicināti veidot tieši tie arheoloģi, kuri tās vislabāk pārzina, un muzeja autoru ieguldījums kopdarbā ir ievērojams.

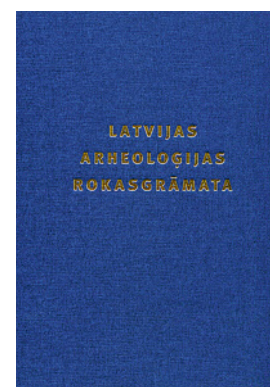
Īpaši uzsverams divu muzeja pētnieču veikums – Baibas Dumpes veidotais pārskats par keramikas veidiem Latvijā no neolīta līdz viduslaikiem un Iritas Žeieres sagatavotā nodaļa par apģerbu dzelzs laikmetā un viduslaikos, kurā raksturots un salīdzināts Latvijas teritorijā dzīvojošo sentautu – latgaļu, sēļu, kuršu zemgaļu, libiešu un vendu – apģerbs.

Bez jau minētajiem pētniekiem darbu rezultātus publicējuši arī Jānis Ciglis, Ingrida Līga Virse, Arnis Rādiņš, Normunds Grasis, Vitolds Muižnieks, Ritvars Ritums, Baiba Vaska, Eduards Plankājs, Ilze Mālkaliete un Austra Engīzere. Muzeja krājuma bagātība un daudzveidība grāmatā parādās Roberta Kaniņa apjomīgajā fotogrāfiju klāstā un Dzintras Zemītes un Aigas Ivbules zīmējumos.

Grāmata ir tapusi ar Valsts Kultūrkapitāla fonda un LZA Goda mecenāta Jura Savicka finansiālu atbalstu. Tās dizaina autors ir Mārtiņš Plotka. Salīdzinoši īsajā laikā kopš izdošanas Arheoloģijas rokasgrāmata tiek izpirkta un ātri kļūst par bibliogrāfisku retumu, tomēr interesentiem tā vēl pieejama Latvijas grāmatnīcās.

Drīz LNVM arheologu veikums būs lasāms arī muzeja izdotā drukātā izdevumā: vasaras sākumā plānots iespiest 30. rakstu laidīnu sērijā LNVM Raksti – grāmatu "Dundagas Laukmuižas 13. un 14. gadsimta senkapi" (sastādītāji – Irita Žeiere un Vitolds Muižnieks). Izdevums tapis vairāku speciālistu – Vitolda Muižnieka, Iritas Žeieres, Kristīnes Ducmanes, Baibas Vaskas un Renātes Siliņas-Piņķes sadarbības rezultātā, un tajā apkopoti un izvērtēti arheoloģisko pētījumu rezultāti, kas senkapu teritorijā noritējuši 1909., 1929., 1930., 1937. un 1938. gadā. Konkrētāka informācija par grāmatas iznākšanu būs atrodama muzeja mājaslapā un sociālajos tīklos. ●

△ Annas Zariņas vadītie izrakumi Laukskolas kapulaukā. Pāri upei Daugmales pilskalns, kuru pētījis Vladislavs Urtāns. No Annas Zariņas privātā arhīva

△ Latvijas Arheoloģijas rokasgrāmatas vāks

"Latvijas arheoloģijas rokasgrāmatas" atvēršana 13. maijā 15.00 ZOOM un Facebook platformā

Drīzumā klajā nāks "Dundagas Laukmuižas 13. un 14. gadsimta senkapi" – LNVM Rakstu 30. laidīns

ROBEŽAS MUZEJU NAKTĪ

Arī šogad, neskatoties uz pandēmijas raisītajiem ierobežojumiem, notiks tradicionālā Eiropas Muzeju nakts, kam 2021. gadā likts moto “Robežas”. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja piedāvājumā būs vairākas ārtelpu aktivitātes: Rīgas un visas Latvijas mērogiem.

Tiem, kuri šo dienu vadīs Rīgā, 15. maijā visas dienas garumā būs pieejama izziņas spēle, kuras laikā, izejot maršrutu no muzeja pagaidu mītnes Brīvības bulvārī 32 līdz vēsturiskajai mājvietai – restaurācijas procesā esošajai Rīgas pilij –, Rīga, tās ielas, bulvāri un nami atklāsies no jauna: tie būs jāatpazīst senās fotogrāfijās. Spēles nosaukums ir “Pa Rīgu pāri laikmetu robežām”, tā būs pieejama mobilajā lietotnē *Actionbound*. Rīgā būs pieejami arī *Google Maps* maršruti, ko veidojušas Tautas frontes muzeja nodaļa un Dauderi (skat. nākamajās Ziņnesis lappusēs).

Savukārt visas Latvijas mērogā muzejs piedāvās mērot gadsimtu robežas sabiedrības iesaistes akcijā “Krāsainā Latvija: toreiz un tagad”: sekojot muzeja *Facebook* lapā rodamajai kartei un tajā

▲ Rīga, Torņa iela 37.
1927. gada jūnijs.
Foto: Matīss Pluka

atzīmētajiem punktiem, kas ilustrēti ar dažādu laiku konkrēto vietu fotogrāfijām – pilsētu un ievērojamu vietu skatiem –, aicināsim gan virtuāli, gan klātienē ceļot pa Latvijas vietām, iemūžināt tās un pievienot līdzās vēsturiskajiem attēliem. Šādi gan aicinām iepazīt tuvas un tālākas apkāmes un to vēsturi, gan atgādinām par topošo muzeja izstādi “Krāsainā Latvija”. ●

ĒKAI BRĪVĪBAS BULVĀRĪ 32 ATJAUNO FASĀDI

Brīvības ielā 32 rit fasādes remontdarbi pēc VAS “Valsts nekustamie īpašumi” (VNĪ) pasūtījuma. Kultūrvēsturiski nozīmīgajā ēkā kopš 2014. gada uz laiku līdz atgriešanās brīdim Rīgas pilī atrodas LNVN ekspozīcija un izstāžu telpas, strādā Izstāžu un komunikācijas departaments. Epidemioloģiskajai situācijai Latvijā uzlabojoties, LNVN turpinās savu darbību arī remontdarbu periodā.

“Atjaunošanas darbus veiks saskaņā ar Latvijas Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes norādēm, rūpējoties par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Lai gūtu skaidrību par saglabājamām vērtībām, namam tika veikta arhitektoniski mākslinieciskā izpēte. Darbus iecerēts pabeigt jau šā gada rudenī,” norādījis VNĪ valdes priekšsēdētājs Renārs Griškevičs.

Vienlaikus ar nama fasādes atjaunošanu darbu gaitā tiks veikta arī ēkas noteku sakārtošana, kā arī zibensaizsardzības atjaunošana. Darbu veikšanai VNĪ noslēdzis līgumu ar AS “Būvuzņēmums Restaurators”, līguma summa – 635 634,55 eiro, kuru segs no VNĪ kapitālieguldījumiem. ●

▲ Skats uz namu Brīvības bulvārī 32. Foto: Jānis Pukītis

▲ Rīgas pils kastelas Dienvidu pagrabs. Arhitektūra un 3D attēls – Sudraba Arhitektūra

RĪGAS PILĪ IEMŪRĒS VĒSTĪJUMU NĀKAMĪBAI

2025. gadā Latvijas Nacionālais vēstures muzejs ar ekspozīcijām un izstādēm sāks atgriešanos Rīgas pilī – savā vēsturiskajā mājvietā –, lai turpinātu pildīt tam uzlikto misiju atjaunotās un laika garam atbilstoši modernizētās telpās. Ilgi gaidīto pils kastelas daļas rekonstrukcijas sākumu nolemts atzīmēt ar simbolisku rituālu.

12. maijā Rīgas pils pagalmā notiks kapsulas iemūrēšana ar vēstījumu nākamajām paaudzēm, piedaloties Latvijas Republikas Finanšu ministrijas, Kultūras ministrijas, VAS “Valsts nekustamie īpašumi”, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja, būvkompanijas “LNK Industries” un projektētāju pilnsabiedrības “Rīgas Pils Kastelas projekts” pārstāvjiem.

LNVN pasākumā pārstāvēs muzeja direktors Arnis Rādiņš un direktora vietnieks zinātniskajā darbā Toms Ķikuts. Kopā ar muzeja vēstījumu kapsulā tiks ielikts LNVN Ziņnesis, vizuāla un tekstuāla informācija par muzeja darbiniekiem, datu nesējs ar rekonstruētās Rīgas pils vizualizācijām, ekspozīciju koncepcijām un Rīgas pils 500. gada dienai veltītā Latvijas Bankas monēta. ●

TOP STĀSTI PAR LIELO ZIEMEĻU KARU

Pirms 300 gadiem ar Zviedrijas un Krievijas Nistadē parakstīto miera līgumu noslēdzās Lielais Ziemeļu karš (1700—1721), kas radīja ilgtermiņa sekas Latvijas un Igaunijas vēsturē. Muzeja apjomīgajā krājumā glabājas arī šī tālā notikuma liecības, kas tiks celtas gaismā jaunā izstādē.

Latvija un Igaunija kļuva par karadarbības epicentru – šeit tika izcīnītas sīvas kaujas un iekarotas pilsētas. Karadarbība nodarīja milzīgu postu: krievu karaspēkam pārstaigājot Vidzemi, tika izpostītas un nodedzinātas zemnieku sētas, iedzīvotāji nogalināti vai aizvesti gūstā, Latvijā plosījās mēra epidēmija. Krievijai gūstot uzvaru pār Zviedriju 1721. gadā, sākās pakāpeniska Krievijas nostiprināšanās Baltijas jūras austrumu piekrastē.

Par šiem un vēl citiem Lielā Ziemeļu kara notikumiem Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā top jauna izstāde, kas būs skatāma ārtelpā – liepu alejā iepretim muzeja ekspozīcijas un izstāžu pagaidu mītnai Brīvības bulvārī 32. Izstādes veidotāji piedāvās stāstus par senajiem notikumiem, izmantojot vēstures liecības no muzeja kolekcijām: gravīras, kas ataino kauju norises, un medaļas, ko, slavīnot uzvaras, darinājuši pazīstami 18. gadsimta medaļu meistari. Viena no muzeja darbinieku iecerēm ir ļaut skatītājam paraudzīties uz šodienas Rīgu no gluži cita skatpunkta, jo cīņu vietas un pilsētas nocietinājumi nav tikai sena vēstures stāsta sastāvdaļas, gadsimtu gaitā Rīga ir mainījusies, un ikdienā bieži pat nenojaušam, kādi notikumi te risinājušies. ●

ORIENTĒŠANĀS SPĒLE PAR KOKU

Gaidot izstādes “Airis, Mozus un radio. Koks Latvijas vēsturē” atklāšanu rudenī, muzejs ir sarūpējis pasākumu, ko piedāvās izziņas kāriem, aktīviem cilvēkiem jau vasaras sākumā, — orientēšanās spēli ārtelpā par koka un cilvēka attiecībām pilsētvīdē mūsdienās un pagātnē.

Paturot prātā izstādes tematiku, spēle ļaus atklāt ar koku un tā izmantojumu saistītās Rīgas zīmīgās vietas un ikdienas skatam slēptos nostūrus, nokļūt vietās, par kurām iepriekš nav bijis priekšstata, kopumā vedinot paskatīties uz jau redzētām Rīgas vietām no cita rakursa. Saņemot maršruta karti, spēles dalībnieki dosies pāris stundu laikā veicamā ceļojumā, meklējot norādītos punktus un risinot uzdevumus. Plašāka informācija par spēli sekos muzeja lapās sociālajos tīklos. ●

▲ Skats uz Rīgu poļu un sakšu aplenkuma laikā 1701. gadā. Johana Litena gravīra. LNVN krājums

▲ Rīga ap 1890. gadu. Autors nezināms. LNVN krājums

“KRĀSAINĀ LATVIJA” IEGŪST APRISES

Krietniem soļiem uz priekšu pavirzījušies topošās izstādes “Krāsainā Latvija” sagatavošanas praktiskie darbi. Pēdējās nedēļās finiša taisnē nonākusi ne vien satura izstrāde un eksponātu atlase, bet arī izstādes telpas iekārtošana Brīvības bulvārī 32.

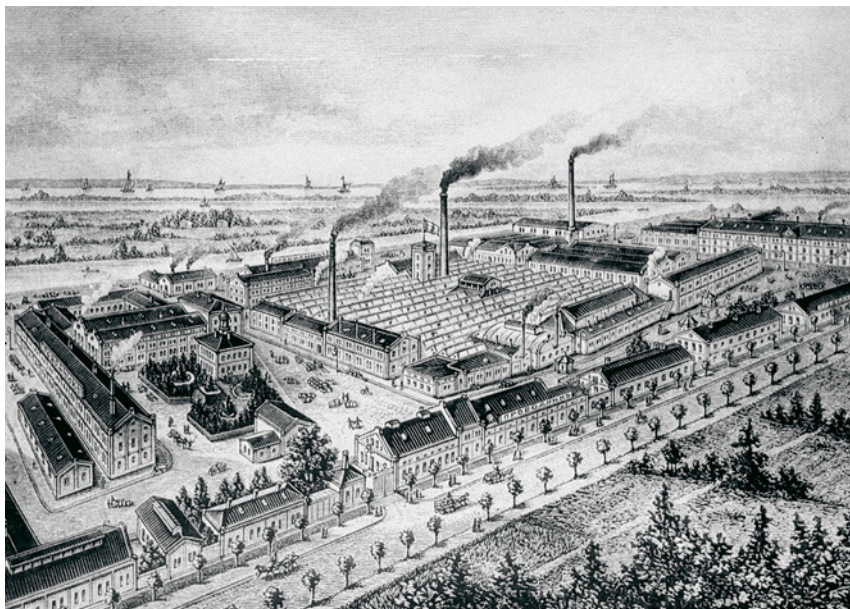
Patlaban pabeigta lielākā daļa sienu apdares un to tehnisko darbu, kas apmeklētājam paliks neredzami: instalēti elektrības pievadi vitrīnām un izstādē plaši izmantotajiem “gaismas rāmjiem”. Tieši šīs tehniskās aizkulisēs nodrošinās izstādes galveno eksponātu – unikālu vēsturisko krāsu fotogrāfiju – lielformāta eksponēšanu.

Izstāde dažādu laikmetu krāsu fotouzņēmumos rādīs Latviju, tās cilvēkus, lauku ainavas un pilsētu skatus. Hronoloģiski tā aptvers teju gadsimtu no senākajām krāsu fotogrāfijām Latvijas teritorijā, kas uzņemtas autohroma tehnikā ap 1910. gadu, līdz pat modernās fototehnikas ēras priekšvakaram 1990. gados. Līdztekus muzeja krājuma dārgumiem izstādē ievērojamu vietu radīs privātie krāsu uzņēmumi, kas pēc muzeja aicinājuma no vairāku Latvijas ģimeņu albumiem tagad oriģinālu veidolā nodoti muzeja izstādes veidošanai. ●

▲ Izstādes “Krāsainā Latvija” iekārtošanas darbi. Foto: LNVN

^ Attēls no maršruta
"Sarkandaugava: toreiz un tagad". Rūpnīca "Проводник".
19.–20. gadsimta mija.
LNVM krājums

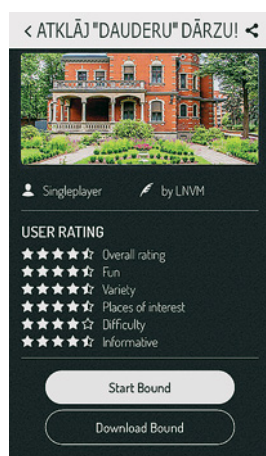
DAUDERU NODAĻĀ GATAVO JAUNU PIEDĀVĀJUMU NAMĀ UN DĀRZĀ

No 15. maija
jauns maršruts
"Sarkandaugava:
toreiz un tagad"
[Google Maps](#)

Gaidot Covid-19 ierobežojumu
pakāpenisku atcelšanu, LNVM Dauderu
nodaļa strādā pie atjaunota aktivitāšu
piedāvājuma apmeklētājiem gan
iekštelpās, gan āra teritorijā.

Šogad, ņemot vērā Muzeju nakts devīzi "Robežas"
un epidemioloģisko situāciju, kuras dēļ muzeji
var piedāvāt aktivitātes tikai tiešsaistē, muzeju
apkārtnē vai brīvdabas teritorijās, LNVM Dauderu
nodaļa visiem interesentiem un it īpaši apkaimes
iedzīvotājiem 15. maijā piedāvās divas ārtelpu akti-
vitātes, kurās varēs piedalīties, ievērojot drošības
noteikumus.

Muzeju naktī apmeklētāji tiek aicināti uz "Dau-
deriem" spēlēt meklēšanas spēli "Atklāj "Dauderu"
dārzu!" *Actionbound* mobilajā lietotnē, kas vien-
kārši ielādējama viedierīcēs (pēc nepieciešamības
dārzā vienlaikus esošo cilvēku skaits tiks ierobe-
žots). No 15. maija un turpmāk būs pieejams arī
jauns maršruts "Sarkandaugava: toreiz un tagad":
tas veltīts Sarkandaugavas vēsturei un būs pie-
ejams platformā *Google Maps*. Maršruts ļaus iepazīt
Sarkandaugavas apkārtni un tās kultūrvēsturiskos
objektus gan dodoties reālā pastaigā, gan paliekot
mājās un apskatot materiālus tiešsaistē. Informācija
par maršrutu būs atrodama LNVM mājaslapā un
"Dauderu" muzeja lapās sociālajos tīklos.

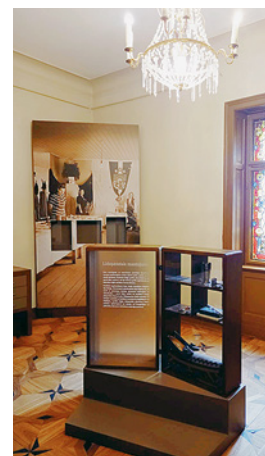

^ Spēles "Atklāj "Dauderu"
dārzu!" ekrānšāvīņš

^ Ekspozītu grupas,
kuras jaunu mājvietu radīs
atjaunotajā Dauderu 2. stāva
ekspozīcijas telpā, lai stāstītu
par latviešu DP nometnēs.
Foto: Jānis Puķītis

> Jaunā ekspozīcijas daļa
iekārtošanas procesā.
2021. gada 23. aprīlis.
Foto: Viola Ozoliņa

Tāpat noris aktīvs darbs, lai sagaidītu apmeklētājus
ar jaunu piedāvājumu iekštelpās – māsēdes laikā
turpinājās darbs pie ekspozīcijas atjaunošanas.
Process norisinās pakāpeniski – par pirmo darba
cēlienu izvēlēta ekspozīcija par līdzņemto man-
tojumu latviešu bēgļu nometnēs Vācijā pēc Otrā
pasaules kara. Šī ekspozīcijas daļa ar latviešu kul-
tūras mecenāta Gaida Graudiņa finansiālu atbalstu
tiek iekārtota bijušajā Kārļa Ulmaņa guļamistabā.
Tāpat drīzumā "Dauderu" apmeklētāji varēs iejus-
ties pagājušā gadsimta sākuma atmosfērā vēsturiskajā
virtuvē un iepazīties ar to, kas ir kolekcionē-
šana, pavisam jaunā ekspozīciju zālē. ●

< Černobiļas atomelektrostacijas (AES) avārijas seku likvidatori pie panorāmas rata Pripjatā Ukrainas PSR. No labās: Latvijas PSR Civilās aizsardzības štāba apakšpulkvedis Arnolds Arvaldis Vērzemnieks. 1986. gada 1. decembris. A. Vērzemnieka deponējums

^ Lozungs Rīgas centrā Padomju armijas un Jūras kara flotes dienā. 1989. gada 23. februāris. LNVN krājums

sliekšņa. Tas ir arī jautājums par padomju totalitārā un līdzīgo slēgto režīmu bīstamību planētai, par valstu vadītāju atbildību iedzīvotāju informēšanā un glābšanā.

Diskusijā bija aicināti piedalīties: Jura Podnieka filmēšanas grupas skaņu režisors Anrijs Krenbergs, bijušais Latvijas Valsts prezidents, ķirurgs un Černobiļas AES kodolkatastrofas likvidators Valdis Zatlers, Latvijas savienības "Černobiļa" valdes priekšsēdētājs Arnolds Arvaldis Vērzemnieks, Latvijas savienības "Černobiļa" biedri Gundars Šulcs un Gunārs Opmanis.

Savukārt 20. maijā 17.00 interesenti aicināti tiešsaistē pieslēgties diskusijai "Varšavas blokam nē, NATO jā!", kas būs veltīta PSRS okupācijas karaspēka ilgajai klātbūtnei Latvijā un tā ietekmei uz Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku veidošanu.

Jau 1940. gada 11. jūlijā, vēl pirms Baltijas valstu inkorporācijas Padomju Savienības sastāvā, tika izveidots īpašs PSRS Baltijas kara apgabals ar štābu Rīgā. Pirms PSRS sabrukuma 1990. gadā Baltijas kara apgabalā atradās aptuveni 170 000 karavīru, 1300 tanku, 1500 bruņumašīnu, 800 lielgabalu un 170 kaujas helikopteru. Padomju armijas parāde Rīgā, Daugavmalā 1990. gada 9. maijā, tikai piecas dienas pēc Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pieņemšanas, demonstrēja, ka attiecībā uz Baltijas valstīm Maskava joprojām realizē 1939. gada 23. augustā ar Hitleru slēgtā līguma garu un negrāsās piekāpties.

Diskusijas dalībnieki: atvaļinātais ģenerālleitnants Raimonds Graube, atvaļinātais brigādes ģenerālis Juris Vectirāns, atvaļinātais viceadmirālis Gaidis Andrejs Zeibots, atvaļinātais pulkvežleitnants Jānis Kušķis un vēsturnieks Edvīns Šnore.

2021. gadā LNVN Tautas frontes muzejs veido sarunu ciklu "Trešā atmoda. 1991. gads. Atbrīvošanās", turpinot sadarbību ar Konrāda Adenauera fondu.

2021. gada Muzeju nakts ietvaros Tautas frontes muzejs piedāvās virtuālās pastaigas maršrutu pa Trešās atmodas svarīgāko manifestāciju vietām. Maršrutu būs iespējams iziet virtuāli Google Maps aplikācijā, kā arī klātienē, ievērojot valstī noteiktos drošības pasākumus. ●

TFM NODAĻĀ ATZĪMĒ BŪTISKU NOTIKUMU GADSKĀRTAS

Aprīlī un maijā aprit vairāku izšķirošu vēstures notikumu gadskārtas, kas tiks atzīmētas LNVN Tautas frontes muzeja nodaļas neklātienē pasākumos.

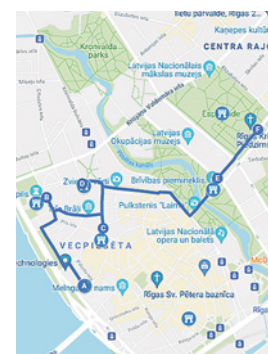
29. aprīlī 17.00 Tautas frontes muzejā notika tiešsaistes sarīkojums "Radioaktīvā režīma katastrofa". Diskusija veltīta 35. gadskārtai kopš Černobiļas atomelektrostacijas kodolkatastrofas 1986. gada 26. aprīlī un straumēta TFM nodaļas Facebook lapā facebook.com/lnvmtautasfrontesmuzejs.

1986. gada 26. aprīlī plkst. 01:23 pēc vietējā laika Černobiļas AES notika avārija, kas iznīcināja ceturtnā energobloka aktīvo zonu un reaktora jumtu. Gaisā pacēlās radioaktīvs mākonis.

Pirms vairāk nekā trīs desmitgadēm notikusi prātam neaptveramā kodolkatastrofa turpina ietekmēt tūkstošiem cilvēku ikdienu vēl šodien. Diskusija bija fokusēta uz tēmu, kā ārkārtēja neuzmanību virkne, neprasmīga uzraudzība un drošības protokolu pārkāpumi var novest cilvēci pie iznīcības

29. aprīlī 17.00 tiešsaistes sarīkojums "Radioaktīvā režīma katastrofa"

20. maijā 17.00 tiešsaistes diskusija "Varšavas blokam nē, NATO jā!"

^ Virtuālās pastaigas maršruta ekrānšavīšs

RĪGAS PILĪ ATRASTIE PRIEKŠMETI ATGRIEZĪSIES PILĪ RESTAURĒTI

Gatavojoties apmeklētāju uzņemšanai Rīgas pilī 2025. gadā un pils ekspozīcijas izveidei, LNVM krājuma glabātāji un restauratori strādā pie eksponējamo priekšmetu atlasē un restaurācijas. Restaurēti vairāki interesanti atradumi no 2013. gada Rīgas pils arheoloģiskajiem izrakumiem, kas veikti Mārtiņa Lūsēna vadībā, – izteismīgi un mūsdienās atpazīstami 16.–18. gadsimtā lietoti sadzīves priekšmeti. Šajā publikācijā piedāvājam iepazīties ar skrupulozā restaurācijas procesa norisēm.

Restaurēta dzelzs atslēga (1. att.), korodējusi un klāta ar augsnes netīrumiem, ar lokāli saglabājušos vara slāni virsmas padziļinājumos. Tīrīta mehāniski un elektroķīmiski, atsāļota, tīrīta mehāniski ar dzelzs krabcirstīti, līmētas trauslās vietas un aizsargpārklājumam uzklāts vasks. Restauratore Auce Purmale.

Restauratoru Auce Purmales rokās nonāca arī dzelzs cirvis (2.–3. att.) ar labi saglabājušos metālisko kodolu, klāts ar biezu korozijas produktu un augsnes slāni. Kātcaurumā piekorodējis akmens. Tīrīts mehāniski un elektroķīmiski, atsāļots, tīrīts ar dzelzs krabcirstīti. Aizsargpārklājumam uzklāts parafīns.

Saglabāšanai un eksponēšanai sagatavota arī Jēzus figūra (4. att., pēc restaurācijas), kas, iespējams, bijusi 16.–17. gs. krucifiksa sastāvdaļa, plastiska figūra, veidota no svina. Klāta ar nevienmērīgu augsnes slāni. Tīrīta mehāniski, ķīmiski, atsāļota, tīrīta ar misiņa birstīti, aizsargpārklājumam uzklāts vasks. Restauratore Iveta Priede.

Durvis (7.–8. att., augstums 214,03 cm, platums 129,07 cm), iespējams, no Rīgas pils ansambļa telpām. Kopš 19. gs. 2. puses pārbūves jumta daļā glabājušās Rīgas pils bēniņos. 2014. gadā nogādātas LNVM. Datētas ar 1782. gadu, balstoties uz augšējā pusloka apkaluma lentes meistara zīmi, kas atklāta restaurācijas laikā 2016. gadā (līdz restaurācijas darbu uzsākšanai durvis tika datētas ar 16. gadsimtu, jo līdzīgas, tikai mazāka izmēra, atrastas 1977. gadā aizmūrējumā starp bijušo ieroču noliktavu un pulvera pagrabu).

Dzelzs durvis, taisnstūra formas ar pusloka augšējo daļu. Kaltas no septiņām alvota dzelzs skārda loksnēm un apdarinātas ar lentveida apkalumiem, kas savā starpā sastiprināti ar dzelzs kniedēm.

1

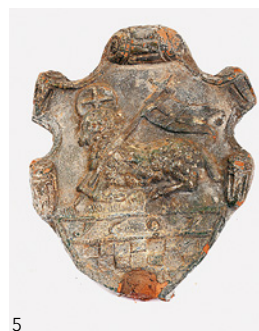
2

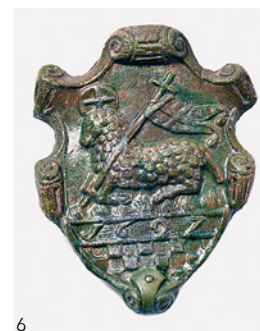
3

4

5

6

7

8

Rīgas pils arheoloģiskajos izrakumos atrastie priekšmeti pirms un pēc restaurācijas

Fotogrāfi: Jānis Puķītis, Kārlis Kalseris, Roberts Kaniņš. Priekšmetu aprakstu veidošanā palīdzēja Arheoloģijas departamenta vadītāja vietniece Zane Buža un Vēstures departamenta galvenā krājumu glabātāja Aija Jansone

Vienā malā divas lielas eņģes, durvju vienā pusē kustināms cilindrisks aizbīdnis ar noliecamu un uz dzelzs cilpas uzliekamam, noplacinātu atzaru piekaramās atslēgas uzlikšanai. Durvis atslēgas caurums ar pieliekamās slēdzene stiprinājuma caurumiem. Slēdzene zudusi. Durvis kādreiz bijušas krāsotas (melnas). Tīrītas mehāniski ar dzelzs birstēm un ķīmiski. Aizsargpārklājumam uzklāts vasks. Restauratori Auce Purmale, Vladimirs Lušečkins.

Vizuāli skaists priekšmets ir krāsns podiņš (5.–6. att.), atrasts 2019. gada izrakumos Rīgas pilī kasteles pagrabstāva 3. telpā. Vainagojošais krāsns podiņš ovālas kartušas formā, tā centrā reljefi veidots Dieva jērs un zem tā – gadskaitlis 1607. Pārklāts ar zaļganbrūnu glazūru.

Krāsns podiņa glazūra bojāta, sasprēgājusi, vietām atdalījusies no pamatmasas un zudusi. Podiņa apakšā zudis tā noslēguma fragments, augšas fragmentam trūkst dekoratīvās volūtas sānu fragmentu. Otrā pusē trūkst podiņa “pēdas” fragmenta. Krāsns podiņš mazgāts ar pH neitrālām ziepēm, skalots. Zem palielināmās lampas ar stikla šķiedras zīmuli tīrītas māla masas paliekas no dekoratīvā reljefa padziļinātajām vietām. Podiņa glazūra tiek piesūcināta un nostiprināta. Zem mazajiem glazūras fragmentiem, kuri ir atslāņojušies, iepildīta līme un fragmentus piespiežot, tie pielīmēti pie pamatmasas.

Analogs krāsns podiņš atrasts Dobeles Novadpētniecības muzeja mājaslapā. Pēc attēla rekonstruēts apakšmalas fragments, atveidojot to tēlniecības plastilīnā. No tā noņemta forma un trūkstošais fragments atliets ģipša masā, mehāniski apstrādāts un precīzi piegriezts, un ielīmēts trūkstošajā vietā. Glazūras lielākie zudušie fragmenti, pieveidoti un atlieti ģipša masas fragmenti pārklāti ar tepi un slīpēti, atjaunotie fragmenti pietonēti. Krāsns podiņš eksponēts LNVM izstādē “Tuvplāni. Kā darbojas Latvijas Nacionālais vēstures muzejs?” 2020. gadā. Restauratore Jana Lībiete. ●

^ Rietumu daļas pagraba velvju pilons. Arheoloģiskās izpētes rezultātā sasniegts aptuveni tāds pats zemes līmenis, kāds bija grīdas līmenis 16. gadsimtā. Velves un telpas arhitektūra atgūst pavisam citas, sākotnējās proporcijas. Pilons ir bez vēlāka apmūrējuma un rāda velvju pilonu balstu sākotnējo formu, kāda tā bija 16. gadsimta sākumā pēc pils uzcelšanas no jauna. Foto: Jānis Ciglis

KO VĒSTA RĪGAS PILS DIENVIDU KORPUSA PAGRABI

Sākam iepazīties un iepazīstināt nākotnes apmeklētājus ar to Rīgas pils telpu vēsturi, kuras būs atvērtas viesiem pēc muzeja atgriešanās pilī 2025. gadā. Pirmā publikācija vēsta par Rīgas pils dienvidu korpusa pagrabtelpām, kur iecerēts izveidot Livonijas mūra pilīm veltītu ekspozīciju.

Pagrabos vislabāk redzamas divu dažādu periodu Livonijas mūra piļu celtniecības tradīcijas – daļa konstrukciju ir 14. gadsimtā celtās Rīgas pils paliekas, bet pārējo apjomu veido 16. gadsimta sākuma mūri, kad pils tika uzcelta no jauna, pēc būtības ierindojo Rīgas pili jaunāko Livonijas perioda piļu vidū. Daļai galerijas skatītāju šie pagrabi, iespējams, palikuši atmiņā kā bijušā Ārzemju mākslas muzeja velvju zālē.

Tagad pagrabos ir nojauktas 20. gadsimta starpsienas, arheoloģiskās izpētes rezultātā zemes līmenis tika pazemināts apmēram līdz 16. gadsimta grīdas līmenim, telpas lielā mērā ir atguvušas sākotnējās proporcijas un izskatu. Patlaban, pils restaurācijas laikā, daudzas arhitektūras detaļas ir pilnīgāk redzamas un izprotamas, taču vienlaikus grūtāk fiksējamas notiekošo darbu dēļ.

No 14. gadsimtā celtās pils ir saglabājušās korpusa sienas, kas norobežo pagrabu. Tās mūrētas

^ 14. gadsimta atslodzes arka ar dienvidu un rietumu korpusus atdalošo 16. gadsimta aizmūrējumu ziemeļu sienas rietumu galā. Foto: Jānis Ciglis

< Ieeja kādreizējā velvju zālē. Ailas kreisajā pusē labi redzami 14. gadsimta durvjailes dolomīta kvadru mūrējumi. Durvjailes augšdaļa pārveidota 1960. gadu beigū pārbūvēs, ierīkojot velvju zāli. Foto: Jānis Ciglis

< 14. gadsimta durvjaile izejai no pils uz ar parhamu apjoztu teritoriju. Aila pārsegta ar 16. gadsimta sākuma ķieģeļu arku, kad tā, iespējams, kalpojusi kā slepenā izeja no pils. Ailas apakšdaļā saskatāmi 14. gadsimta, 16. gadsimta sākuma un mūsdienu grīdas līmeņi. Foto: Jānis Ciglis

^ Velvju zālē 1994. gadā iekārtotā izstāde. Iepriekšējo remontdarbu laikā tika būtiski paaugstināta telpas grīda virs kādreizējā 16. gadsimta grīdas līmeņa. Tas piešķīra telpai piezemētu, pat nospiedošu iespaidu. Leona Baloža foto. LNVM krājums

no dolomīta kvadriem, stingri ievērojot rindu principu. Ārsienās to pārtrauc atslodzes arkas, kas sākas aptuveni kādreizējās 14. gadsimta telpas grīdas līmenī. Pilnībā ir saglabājusies vēlāk daļēji aizmūrētā atslodzes arka, kas dienvidu korpusa pagrabu atdala no rietumu korpusa. 14. gadsimta mūrējumu ik pa brīdim pārtrauc izlauzumi, kuros ierīkotas 16. gadsimta logailas vai ielaistas velvju pēdas. No sīkākām 14. gadsimta pils arhitektūras elementiem ir saglabājušās trīs iedziļinātas nišas pagalma puses sienā un divas ieejas durvju ailas no pils pagalma korpusā. Tās iezīmē gludi dolomīta kvadru mūrējuma ailu stūri. Vēl viena izeja vedusi ārpus pils – uz teritoriju, ko apjož parhams. Šīs ieejas vietas ir saglabātas, arī atjaunojot pili 16. gadsimta sākumā, kad to augšas tikušas pārsegta ar ķieģeļu pusloka arkām. Tiesa, pēdējā vairs neveda ārpus pils, bet, visticamāk, kalpojusi kā nomaskēta, slepena izeja briesmu brīdī.

< Austrumu gala pagrabtelpa ar 16. gadsimta sākuma zvaigžņu un krusta velvēm pirms starpsienas izlaušanas un grīdas līmeņa pazemināšanas. Centrā apmūrēts velvju pilona balsts. Foto: Roberts Kaniņš

∧ Rietumu daļas pagraba dienvidaustrumu traveja ar krusta velvi. Ķieģeļi izmantoti tikai velvju ribu mūrējumā. Foto: Jānis Ciglis

< Dienvidu korpusa rietumu daļas pagraba logailas pret Daugavas gāti. Redzams noraktais kultūrlāņa biežums un ar kultūrlāni aizsegtās logailu apakšdaļas, kas bijušas 16. gadsimta grīdas līmeņi. Foto: Jānis Ciglis

> Dienvidu un austrumu korpusus atdalošā 16. gadsimta sākuma starpsiena ar aizmūrētu sākotnējo durvjailu un vēlāko 19.-20. gadsimta durvjailu. Foto: Roberts Kaniņš

∧ 16. gadsimta logaila ar oriģinālām restēm pagraba dienvidu sienā. Zem restēm vēlāks pārmūrējums. Foto: Jānis Ciglis

16. gadsimta sākumā, no jauna uzceļot pili, dienvidu korpusa pagrabstāvs ar starpsienas tika sadalīts divās telpās – austrumu gala telpā ar sešām travejām un rietumu gala telpā ar astoņām. 16. gadsimtā mūrēta starpsiena atdala dienvidu korpusa pagrabstāvu no austrumu korpusa. Abus korpusus savienoja durvjaila, kas vēlāk aizmūrēta. Telpas divos jomos sadala uz skaldņota mūrējuma pamatnēm balstīti velvju piloni. Daļa no tiem sākotnēji vai arī drīz pēc uzcelšanas stiprināti ar apmūrējumu. Telpās vērojami divi 16. gadsimta būvperiodi, no kuriem agrākais uzskatāmāk redzams austrumu gala telpā, kur velvju pēdas ir iesēdinātas sienās (balstās pamatsienās veidotos izlauzumos). Abas austrumu gala travejas sedz no ķieģeļiem mūrētas zvaigžņu (šķautņu) velves, pārējās četras travejas sedz no ķieģeļiem mūrētas krusta velves. Rietumu gala telpa ir mūrēta jau paviršāk, ar krusta velvēm, kurās ķieģeļi izmantoti vairs tikai velvju ribām, bet pašas velves liktas no dolomītiem. Šīs telpas izbūvē ir noticis pārtraukums. Ja ziemeļu pusē visas velvju pēdas ir ielaistas pamatsienā, tad dienvidu sienas rietumu gala velvju pēda ir vienkārši piemūrēta pie sienas, un tas jau ir cits būvpaņēmieni. Arī rietumu gala pēdējo divu traveju

velves ir mūrētas citādi – uz dēļu karkasa. Tas viss norāda uz meistara maiņu celtniecības procesā. Tāpat citas pils daļas būvētas paviršāk, piemēram, pret Daugavu vērsta rietumu daļas pagraba galā. Telpas izgaismoja pieci režgoti logi dienvidu pusē, kas tiks atsegti arī no ārpuses. Pagaidām neviena no logailām nav redzama sākotnējā augstumā, jo to apakšdaļas sedz kultūrlānis.

Velves kādā brīdī nav bijušas stabilas, tāpēc jau pirms 1767. gada ir uz mūrēts pastiprinājums rietumu daļas pagraba ZA stūra travejas velvei, daļēji aizsedzot 14. gadsimta nišu dienvidu sienā. Šis pastiprinājums ir viens no interesantākajiem arhitektoniskajiem elementiem telpā.

Pagrabi ilgstoši pastāvējuši bez būtiskām izmaiņām. Kādu laiku austrumu daļas pagrabs bijis sadalīts mazākos kambarīšos, vēlāk starpsienas atkal nojauktas. 19. gadsimtā līdz ar jaunās galerijas izbūvi likvidēta ieeja pagrabos no pagalma, ieejai izlaužot jaunas ailas no austrumu un rietumu korpusiem. Lielākas izmaiņas pagrabos notika 20. gadsimtā, kad tie intensīvi izmantoti. Pēc arhitektu ieceres interjerā tiks saglabāts kādreizējās velvju zāles priekštelpas kroņlukturis – kā 20. gadsimta otrās puses pārbūvju simbols. ●

SARUNA PAR VĒSTURES NOZARES AKTUALITĀTĒM

12. aprīlī Valsts prezidents Egils Levits aicināja uz tiešsaistes sarunu vēsturniekus par aktuālajiem vēstures izpētes jautājumiem, tai skaitā valsts finansējumu, kurā piedalījās arī LNVM direktora vietnieks zinātniskajā darbā Dr. hist. Toms Ķikuts.

Sarunā Valsts prezidents uzsvēra, ka vēstures zinātnei un izpētei ir jābūt pastāvīgai valsts pētījumu programmas daļai, kam tiek novirzīts noturīgs valsts finansējums: "Vēsturiskā atmiņa formē nācijas identitāti, pašizpratni, tāpēc vēstures pētniecībai ir jābūt spilgtāk iezīmētai Latvijas zinātnes politikā."

< Skats 12. aprīļa tiešsaistes sarunā. Ekrānšāviņš. Avots: www.president.lv

Diskusijas dalībnieki runāja par vēstures politikai nepieciešamo konsekvenci un turpinātību, kā arī regulāru projektu finansējumu. Tika uzsvērtā vēstures pētniecības problemātika, vajadzība veicināt gan mazāk apjēgtu vēstures posmu izpēti, gan nodrošināt vēstures komunikāciju jeb popularizēšanu. Vēsturnieki skatīja arī prioritāros vēstures izpētes tematus, kas būtu iezīmējami valsts pētījumu programmā. ●

PIRMAJĀ MĒNESĪ eMUZEJAM VAIRĀK NEKĀ 3000 APMEKLĒTĀJU

Šī gada 11. martā notika LNVM digitālo resursu krātuves eMuzejs atvēršana. Pirmajā darbības mēnesī tas pulcējis lielu skaitu virtuālo apmeklētāju – 3007.

Vislielākais vietnes apmeklējumu skaits tika sasniegts eMuzeja atvēršanas dienā – 855. 727 lietotāji eMuzejā bija nokļuvuši no muzeja Facebook lapas facebook.com/LNVMuzejs, bet 695 lietotāji to bija atraduši, izmantojot dažādas meklēšanas platformas (piemēram, Google).

57% eMuzeju iepazīnuši no sava datora, 41% – no viedtelefona, bet 2% – no planšetdatora. Visbiežāk tika iepazīti izdevumi "Latviešu tautas tērpi", skatītas virtuālās izstādes un galerijas, kā arī klausīti audiostāsti.

84% eMuzeja lietotāju bija no Latvijas, pārējo daļu veido ASV, Vācijā, Lielbritānijā un Izraēlā mītošie. Visvairāk eMuzeja lietotāju bija no Rīgas (64%), bet arī Jelgava, Ogre, Liepāja, Jūrmala, Valmiera un Ventspils tika jo bieži pārstāvēti. No aprīļa ir pieejama arī eMuzeja versija angļu valodā.

Kopš eMuzeja pirmsākumiem apmeklētājiem pieejamais resursu skaits ir pieaudzis – pievienotas jaunas galerijas, virtuālās izstādes, izdevumi un video. Diskusiju videoieraksti tagad sagrupēti pa tematiskajiem cikliem, izveidota arī jauna apakšsadaļa "Ekskursijas", kurā apkopotas gan iepriekš muzejā tapušās izstāžu ekskursijas, gan 2021. gadā izstādē

"Latvijas gadsimts" notikušās. Visvairāk papildināta sadaļa "Ģimenēm", kas drīzumā kļūs lietotājiem draudzīgāka, jo apjomīgais uzdevumu un krāsojamo lapu klāsts – 68 – būs sadalīts tematiskās mapēs.

Informācija par eMuzeju plaši atspoguļota arī masu medijos: Latvijas radio 1 raidījumā "Zināmais nezināmajā", LTV1 Kultūras ziņās un LTV1 raidījumā "Kultūrdeva", TV3 raidījumā "900 sekundes", daudzu pašvaldību, reģionālo laikrakstu un bibliotēku mājaslapās, ziņu portālos (Delfi.lv) un laikrakstu portālos (Diena.lv). Informācija par eMuzeju nonākusi arī pedagogu vidē – skolu mājaslapās, e-klase.lv, historia.lv, Vēstures un sociālo zinību skolotāju biedrības mājaslapā –, kā arī sasniegusi ārpus Latvijas dzīvojošos (epale.ec.europa.eu, latviesi.com). ●

△ eMuzeja afiša. Māksliniece Dita Pence

△ "World Coin News" 2021. gada aprīļa numurs, 4. lpp.

MILDA ROTĀJAS ASV ŽURNĀLĀ

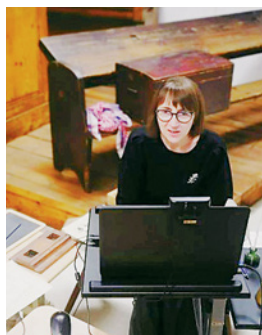
Starpkaru Latvijas atpazīstamākās monētas – sudraba pieclatnieka – attēls rotā aprīļa numura lapas prestīžajā numismātikas nozares žurnālā "World Coin News", kas iznāk Amerikas Savienotajās Valstīs reizi mēnesī.

Publikācijā, kas vēsta par monētu klubu darbību Amerikā arī Covid-19 izplatības laikos, pieņemts lietuviešu izcelsmes amerikāņu Džona Lostisa (John Lostys) referāts par Latvijas naudas 120 gadu vēsturi (no 1900. gada līdz mūsdienām) un, tostarp, arī 5 latu monētas tapšanas stāstu. Džonu Lostisu referāta tapšanas gaitā konsultēja LNVM Numismātikas nodaļas pētnieks Mārtiņš Vāveris. ●

MUZEJS TURPINA IZGLĪTOT SKOLĒNUS ARĪ PANDĒMIJAS LAIKĀ

2021. gada 1. ceturksnī, muzejam paliekot apmeklētājiem slēgtam, tajā neklātienē paviesojās liels skaits skolēnu: LNVM Izglītības un komunikācijas departamenta darbinieces trīs mēnešos novadīja 35 muzejpedagoģiskās programmas ("Senā skola", "Kā dzīvoja senie ļaudis?", "Pirmais pasaules karš Latvijas teritorijā, latviešu strēlnieki").

Iespēju neklātienē apskatīt muzeju, papildināt vai nostiprināt tālmācībā apgūtās zināšanas par dažādiem Latvijas vēstures posmiem un jautājumiem izmantoja septiņas Rīgas skolas – Rīgas Ķengaraga vidusskola, Rīgas 13. vidusskola, Rīgas Strazdumuižas vidusskola-attīstības centrs, Rīgas Franču licejs, Rīgas 75. vidusskola, Rīgas Reinholda Šmēlinga vidusskola, Āgenskalna sākumskola –, kā arī astoņas skolas no dažādām Latvijas vietām: Talsu

^ LNVM Izglītības un komunikācijas departamenta vadītāja Astrīda Burbicka vada nodarbību "Senā skola".
Foto: LNVM

> Muzejpedagoģe Santa Cerbule vada muzejpedagoģisko nodarbību "Viduslaiku bruņinieki".
Foto: LNVM

2. vidusskola, Talsu pamatskola, Baldones vidusskola, Tārgales pamatskola, Saldus novada pašvaldības Ezeres pamatskola, Stopiņu pamatskola, Kuldīgas Mākslas un humanitāro zinību vidusskola, Daugavpils 16. vidusskola. Stundas un nodarbības kādā no tiešsaistes platformām (*ZOOM, Microsoft Teams, Fāliem.lv, Google Meet*) bija abpusēji svarīgas un iedvesmojošas: muzejpedagoģiem tā bija satikšanās ar skolēniem, iespēja iepazīstināt ar muzeja ekspozīcijām, krājuma priekšmetiem, savukārt skolas bērniem – jauns piedzīvojums un pieredze neierastā stundas formātā no muzeja. Muzejpedagoģu kalendārs ir piepildīts arī aprīlī un maijā, auditorija – skolēni no 1. līdz 12. klasei. Cerot uz tikšanos klātienē jaunajā mācību gadā, muzejpedagoģi atzīst, ka iegūtā pieredze ļaus pilnveidot tiešsaistes nodarbības un piedāvāt tās arī turpmāk. ●

PAVASARA JAUNIEGUVUMI: AKMENS CIRVIS UN KALTS

Pavasara zemes darbi nesuši rezultātus ne tikai lauksaimniekiem – arī LNVM krājums papildināts ar diviem atradumiem. Esam pateicīgi Egijam Hofmanim un Rolandam Repšam par atrastajiem un muzejā nogādātajiem akmens priekšmetiem!

Pirmais no tiem – garš akmens ķīļveida cirvis – uzziets Jaunolaines apkārtnē un varētu attiekties uz akmens laikmeta beigām – vēlo neolītu (2900.–1800. g. pr. Kr.). Savukārt akmens kalts, kas atrasts Daugavpils novada Vaboles pagastā, ir jaunāks un datējams ar vēlo bronzas/senāko dzelzs laikmetu (900.–1. g. pr. Kr.). Cirvis un kalts, visticamāk, uzskatāmi par savrupatradumiem – senatnē nozaudētiem priekšmetiem – un nenorāda uz konkrētā vietā kādreiz pastāvējušu dzīvesvietu. Jāpiebilst, ka akmens rīkus turpināja izmantot arī bronzas

< LNVM Arheoloģijas departamenta jaunieguvumi: akmens cirvis un kalts.
Foto: O Landa Lagzdīņa

un senākajā dzelzs laikmetā, bet vispārēja dzelzs darbarīku izmantošana sākās ar 1. gadsimtu pēc Kristus.

LNVM Arheoloģijas departamenta krājumā ir vairāk par 1400 akmens cirvju, kalstu, kapļu u. c. priekšmetu savrupatradumu, kas iegūti visā Latvijas teritorijā. Pirmie eksemplāri muzeja kolekcijās ienākuši 19. gadsimta otrajā pusē, bet lielākā daļa no priekšmetiem iegūta 1920.–30. gados, kas saistāms gan ar cilvēku interesi par savas zemes vēsturi, gan ar salīdzinoši vienkāršām zemes apstrādes metodēm, kas ļāva tajā pamanīt dažādus priekšmetus.

Akmens priekšmetu savrupatradumi palīdz vēstures pētniekiem raksturot dažādu Latvijas reģionu apdzīvotību un saimniecisko intensitāti aizvēsturē. Abi vērtīgie jaunieguvumi papildina materiālu bāzi turpmākiem pētījumiem. ●

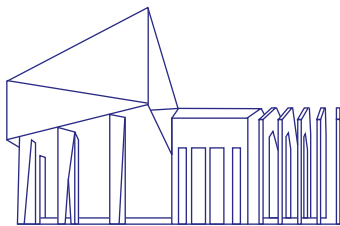
LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

Brīvības bulvāris 32,
Rīga, LV-1050
Tāl. 67221357
e-pasts: info@lnvm.lv

Nacionālais vēstures muzejs ir trešais vecākais muzejs Latvijā un vienīgais Latvijas vēstures muzejs pasaulē. Kopš dibināšanas 1869. gadā LNVM ir kļuvis par lielāko latviešu tautas muzejisko vērtību krātuvī – tā kolekcijās ir vairāk nekā miljons priekšmetu: arheoloģiskajos izrakumos iegūtas senlietas, rotu un monētu depozi, tautastēpi, tradicionālie darbarīki, tautas lietišķās mākslas darinājumi, sadzīves priekšmeti, fotogrāfijas, dokumenti, kartes, gravīras, gleznas. LNVM organizē izstāžu darbību Latvijā, veido ceļojošās izstādes, sadarbojas ar Latvijas skolām, iestādēm, izdod rakstu krājumus un citas publikācijas. Pēc Rīgas pils renovācijas uzsākšanas un postošā ugunsgrēka 2013. gada jūnijā LNVM pamatekspozīcija un izstādes atrodas pagaidu telpās – namā Brīvības bulvārī 32 (kopš 2014. gada 15. maija).

www.lnvm.lv
www.latvijasgadsimts.lv

LNVMuzejs

MUZEJU KRĀTUVE

LNVM krājums, speciālisti,
administrācija

Pulka iela 8,
Rīga, LV-1007
Tāl. 67223004
e-pasts: muzejs@lnvm.lv

Muzeju krātuvē ir izvietots LNVM krājums, strādā muzeja administrācija un speciālisti. Muzeju krātuve ir Baltijas mērogā unikāla, augstākajām drošības un muzeja vērtību uzglabāšanas prasībām atbilstoša celtnē, kurā tiek uzglabāti, dokumentēti, restaurēti un eksponēti vairāk nekā divi miljoni Nacionālā muzeja krājuma vienību.

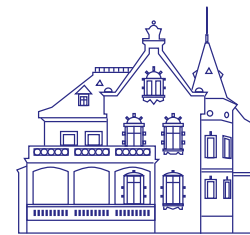

TAUTAS FRONTES MUZEJA NODAĻA

Vecpilsētas iela 13/15,
Rīga, LV-1050
Tāl. 67224502
e-pasts: tfm@lnvm.lv

Tautas frontes muzeja nodaļa ir viena no Latvijas jaunāko laiku vēstures liecību krātuvēm, kur atrodams unikālu priekšmetu un dokumentu kopums. Muzejs vēstī par Latvijas tautas neatkarības centieniem 20. gadsimta nogalē, kas tautas atmiņā iemūžināta kā Trešā atmoda, tas glabā vēsturiskās liecības par lielāko Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas perioda tautas kustību – Latvijas Tautas fronti, atainojot Atmodas laika vēsturiskos procesus, notikumus un dalībniekus.

LNVM Tautas frontes muzejs
 frontes_muzejs_LNVM

DAUDERU NODAĻA

Zāgeru iela 7,
Rīga, LV-1005
Tāl. 67392229; 67391780
e-pasts: dauderi@lnvm.lv

Muzeja nodaļa izvietota vēsturiskā ēkā Sarkandaugavā – bijušā "Waldschlösschen" īpašnieka Ādolda fon Bingnera ģimenes villā. No 1937. līdz 1940. gadam tā kalpoja par Valsts un Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa vasaras rezidenci. Pateicoties trimdas mecenāta un kolekcionāra Gaida Graudiņa ieinteresētībai, 1990. gadā tika izveidots Latvijas Kultūras muzejs "Dauderi". 2010. gadā muzejs kļuva par LNVM nodaļu. Dauderu nodaļa ne vien piedāvā izstādes un nodarbības, bet arī izīrē telpas un brīvības teritoriju dažāda rakstura pasākumiem.

dauderi.lnvm

BUDŽETA UN FINANŠU NODAĻA
finanses@lnvm.lv

ADMINISTRATĪVĀ NODAĻA
irina.zeibarte@lnvm.lv

ZINĀTNISKĀ BIBLIOTĒKA
biblioteka@lnvm.lv

MATERIĀLTEHNISKĀ
NODROŠINĀJUMA
DEPARTAMENTS
martins.strautins@lnvm.lv

ARHEOLOĢIJAS DEPARTAMENTS
arheologija@lnvm.lv

VĒSTURES DEPARTAMENTS
vesture@lnvm.lv

VIDUSLAIKU, JAUNO
UN JAUNĀKO LAIKU VĒSTURES
NODAĻA
imants.cirulis@lnvm.lv

LNVM DAUDERU NODAĻA
dauderi@lnvm.lv

LNVM TAUTAS FRONTES MUZEJA
NODAĻA
tfm@lnvm.lv

ETNOGRĀFIJAS NODAĻA
etnografija@lnvm.lv

NUMISMĀTIKAS NODAĻA
numismatika@lnvm.lv

UZSKAITES NODAĻA
liga.palma@lnvm.lv

IZGLĪTĪBAS UN KOMUNIKĀCIJAS
DEPARTAMENTS
info@lnvm.lv

RESTAURĀCIJAS DEPARTAMENTS
restauracija@lnvm.lv